

СЕКЦІЯ 9. ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ ІНЖЕНЕРНА ПСИХОЛОГІЯ

Щербан Т. Д., доктор психологічних наук,
професор, ректор

Гоблик В. В., доктор економічних наук,
доцент, перший проректор

*Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

Один з перспективних напрямів перебудови підготовки спеціаліста, на наше переконання, відкриває психологічна концепція вдосконалення підготовки фахівця. Цінністю фахівця, яка характеризує вершину досконалості суб'єкта як творчої особистості, є професіоналізм. Було встановлено, що фундаментальними структурними утвореннями професіоналізму є: специфічність знань предмета діяльності і сформована на цьому ґрунті методологія професійного мислення; достатній досвід діяльності; творчий характер включення набутого досвіду в процес пошуку оптимальних варіантів виконання завдання; наявність чіткого орієнтувального образу стратегії і тактики виконання діяльності.

Головною рушійною силою процесу професійного становлення молодого спеціаліста є наявність певного протиріччя між професійною підготовкою, одержаною ним у вузі, попередніми уявленнями про роботу, працю, соціальними і соціально-психологічними сподіваннями та реальними вимогами, конкретними умовами професійної діяльності, повсякденною практикою.

Оволодіння фахівцем теоретичними знаннями та накопичення практичного досвіду є необхідною, але не достатньою умовою професіоналізму. Лише постійне осмислення, аналіз і узагальнення власного досвіду дають змогу спеціалісту розвиватися як професіоналу. Рефлексивне ставлення фахівця до власної діяльності є однією з найбільш важливих психологічних умов її поглибленого усвідомлення, критичного аналізу конструктивного вдосконалення. Саме рефлексія забезпечує особистості можливість виходу з повної поглиненості безпосереднім процесом, зайняти позицію над ним, поза ним для судження про нього [3]. У професійній діяльності рефлексивні процеси проявляються передусім: у процесі безпосередньої практичної взаємодії, коли особистість прагне адекватно зрозуміти і цілеспрямовано регулювати вчинки, почуття і мислительні процеси [1] інших; у процесі проектування діяльності, коли фахівець розробляє цілі праці, конструктивні шляхи їх досягнення з урахуванням особливостей та можливостей їх розвитку; у процесі самоаналізу і самооцінки особистості власної діяльності та самого себе як її суб'єкта.

Паралельно нами аналізувалися ті труднощі, з якими зіштовхуються молоді спеціалісти на етапі входження у професію [2]. Передусім з допомогою нестандартизованого інтерв'ю (опитувалися молоді та досвідчені фахівці)

з'ясовувався характер та зміст таких труднощів. Одержана інформація була систематизована (70 чоловік).

Аналіз одержаних даних дає змогу відмітити:

1. У процесі практичного освоєння професії молоді спеціалісти зіштовхуються з серйозними проблемами зовнішнього, предметного, характеру і труднощами, зумовленими особистісними, психологічними причинами.

2. Багато з об'єктивно існуючих проблем професійного становлення початківців випадає з поля зору адміністрації.

3. Труднощі, зумовлені невмінням використовувати теоретичні знання для розв'язання професійних задач, що можна інтерпретувати тим, що професійні функції багатьма здійснюються на емпіричному рівні, внаслідок чого необхідність обґрунтування способу дії та причин його вибору у даній ситуації часто просто випадає з їх поля зору.

Серед найбільш істотних проблем у зв'язку з цим відзначимо [4]:

теоретичні знання більшості початківців (до 70,0 відсотків у нашому випадку) знаходяться на рівні розрізнених положень, без необхідного осмислення зв'язків між ними;

окремі теоретичні положення у більшості (до 90,0 відсотків) не зведені в певні концепції, не доходять до рівня конструктивно-методичних схем аналізу практичних ситуацій і прийняття рішень;

Як наслідок, рішення, що приймаються молодими спеціалістами, теоретично недостатньо обґрунтовані, що, в свою чергу, призводить до того, що фахівці-початківці здійснюють свої професійні функції на емпіричному рівні, методом спроб та помилок, інтуїтивно або ж за аналогією з діями інших.

Підсумовуючи відмітимо. Вирішення нових завдань, які поставлені перед освітою сьогодні – є підготовка особистості до ефективної професійної діяльності. Найважливішою цінністю фахівця, яка характеризує досконалість суб'єкта як творчої особистості, є професіоналізм.

Особливу роль у цьому процесі підготовки професіонала відіграє етап професійного становлення. Відповідно до етапу професійного становлення можна вважати, що провідною психологічною тенденцією особистості, що практично оволодіває професією, є тенденція до самоутвердження у системі нових для себе стосунків.

Література:

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6-ти томах / Л. С. Выготский – М.: Педагогика, 1984. – Т. 6.0 – 400 с. 66
2. Елканов С. Б. Профессиональное самовоспитание учителя / С. Б. Елканов – М.: Просвещение, 1985. – 143 С. 105
3. Пушкин В. Н. Эвристика – наука о творческом мышлении / В. Н. Пушкин – М: Политиздат, 1967. – 271 242
4. Щербан, Т. Д. Психологія навчального спілкування : монографія / Т. Д. Щербан. – К : Міленіум, 2004. – 441 с.